

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖS**

PAŽYMA

**DĖL SUSKYSTINTŲ GAMTINIŲ DUJŲ TERMINALO ĮSTATYMO NR. XI-2053 11
STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO (TAP-20-1957) (20-14524(2))**

2020-11-23 Nr. NV-3171

Vilnius

Projekto teikėjas – Energetikos ministerija

Projekto tikslas – sukurti teisinę prielaidą, leisiančią daugiau kaip 20 mln. eurų/ metus sumažinti Lietuvos dujų vartotojų ir (ar) dujų sistemos naudotojų kompensuojamas SGD terminalo būtinąjo kiekio tiekimo sąnaudas ir atitinkamai apie 30 procentų sumažinti gamtinių dujų tiekimo saugumo papildomą dedamąją prie gamtinių dujų kainos.

Dabartinė situacija:

Suskystintų gamtinių dujų terminalo įstatymo pakeitimo parengimą paskatino Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje (toliau – Strategija) ir Vyriausybės programos įgyvendinimo plane nustatyti tikslai ir uždaviniai, susiję su Klaipėdos suskystintų gamtinių dujų terminalo (toliau – SGD terminalas) išlaikymo ir SGD terminalo būtinąjo kiekio (toliau – būtinasis kiekis) tiekimo sąnaudų optimizavimu ir sumažinimu.

SGDTĮ 2 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad būtinasis kiekis – Vyriausybės nustatyta tvarka apskaičiuotas, suderintas su Valstybine energetikos reguliavimo taryba (toliau – VERT) ir Vyriausybės patvirtintas SGD terminalo būtinajai veiklai užtikrinti reikalingas minimalus metinis dujinamų dujų kiekis. SGDTĮ 5 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad Vyriausybė, tvirtindama būtinąjį kiekį, privalo įvertinti gamtinių dujų poreikį šalies ūkiui ir visas jų tiekimo galimybes.

SGDTĮ 11 straipsnio 8 dalyje nustatyta, kad būtinąjo kiekio tiekimo laikotarpį nustato Vyriausybė, tačiau šis laikotarpis negali būti ilgesnis nei iki 2024 metų pabaigos. Šioje dalyje taip pat nustatyta, kad būtinąjo kiekio tiekimo laikotarpis Vyriausybės nutarimu gali būti sustabdytas ar nutrauktas anksčiau nei iki 2024 metų pabaigos, įvertinus VERT ir Energetikos ministerijos pateiktas išvadas dėl gamtinių dujų tiekimo rinkos pakankamo išvystymo ir efektyvios konkurencijos, užtikrinto patikimo ir diversifikuoto gamtinių dujų tiekimo bei vartotojų interesų apsaugos.

SGDTĮ 11 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatyta, kad SGD terminalo būtinąjo kiekio tiekimą užtikrina paskirtasis tiekėjas. Energetikos ministro 2014 m. vasario 10 d. įsakymu UAB LITGAS (kurios teisių perėmėjas jį reorganizavus yra UAB „Ignitis“) konkurso būdu išrinktas paskirtuoju tiekėju užtikrinti būtinąjo kiekio tiekimą 10 metų nuo SGD terminalo eksploatavimo pradžios (iki 2024 m. gruodžio 31 d.).

SGDTĮ 11 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad paskirtasis tiekėjas privalo ekonomiškai naudingiausiu būdu įsigyti ir realizuoti SGD terminalo būtinąjį kiekį ar jo dalį gamtinių dujų rinkoje ar SGD rinkoje.

SGDTĮ 5 straipsnio 2 dalis nustato, kad SGD terminalo SGD terminalo eksploatavimo ir būtinąjo kiekio tiekimo sąnaudos VERT nustatyta tvarka įtraukiamos į gamtinių dujų tiekimo saugumo papildomą dedamąją prie dujų perdavimo kainos (toliau – papildoma (saugumo dedamoji)). VERT nustatyta papildoma dedamoji taikoma gamtinių dujų sistemos naudotojams ir (ar) gamtinių dujų vartotojams už gamtinių dujų vartojimo pajėgumus, reikalingus jų maksimaliems gamtinių dujų paros poreikiams užtikrinti. Papildomą dedamąją VERT nustatyta tvarka surenka, administruoja ir SGD terminalo operatoriui bei paskirtajam tiekėjui išmoka gamtinių dujų perdavimo sistemos operatorius.

SGDTĮ 11 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad būtinąjo kiekio tiekimo pagrįstos sąnaudos yra (i) skirtumas tarp paskirtojo tiekėjo už būtinąjo kiekio įsigijimą mokėtinos kainos ir VERT nustatytos vidutinės svertinės gamtinių dujų importo į Lietuvos Respubliką kainos (toliau – vidutinė rinkos kaina), (ii) SGD terminale technologinėms reikmėms sunaudoto SGD kiekio sąnaudos ir (iii) būtinąjo kiekio tiekimo ilgalaikės garantijos finansavimo sąnaudos. Pagrįstos paskirtojo tiekėjo sąnaudos ir jų kompensavimas nustatyti VERT Valstybės reguliuojamų kainų dujų sektoriuje nustatymo metodikoje.

Teikiamu įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad nuo 2021 m. sausio 1 d. pagrįstomis paskirtojo tiekėjo sąnaudomis bus laikomas ne didesnis kaip 10 procentų skirtumas tarp paskirtojo tiekėjo už SGD terminalo būtinąjo kiekio įsigijimą mokėtinos kainos ir vidutinės rinkos kainos.

Tokiu būdu, rengėjų teigimu, būtų užtikrinta, kad Lietuvos gamtinių dujų vartotojų ir gamtinių dujų sistemos naudotojų lėšomis kompensuojama būtinąjo kiekio tiekimo ir SGD terminalo būtinąsios veiklos užtikrinimo paslauga būtų suteikiama rinkos kainomis ir užtikrinama, kad esminė paskirtajam tiekėjui

iškelta sąlyga (SGDTĮ 11 straipsnio 2 dalis) – ekonomiškai naudingiausiu būdu įsigyti SGD terminalo būtinąjį kiekį. Šiuo įstatymu būtų nustatoma, kad SGD terminalo būtinąjo kiekio įsigijimas 10 procentų didesne nei vidutinė rinkos kaina reiškia tai, kad paskirtasis tiekėjas neišpildo esminės paskirtajam tiekėjui keliamos sąlygos dėl ekonomiškai naudingiausio SGD būtinąjo kiekio įsigijimo, todėl minėtą 10 procentų leistiną ribą viršijančios sąnaudos nebelaikomos pagrįstomis ir tokie paskirtojo tiekėjo veiklos rezultatai neatitinka Lietuvos, kaip valstybės, ir Lietuvoje dujų vartotojų interesų.

Priėmus Įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, būtų sukurtos teisinės prielaidos, leisiančios daugiau kaip 20 mln. eurų per metus sumažinti Lietuvos dujų vartotojų ir (ar) dujų sistemos naudotojų kompensuojamas SGD terminalo būtinąjo kiekio tiekimo sąnaudas ir atitinkamai apie 30 procentų sumažinti gamtinių dujų tiekimo saugumo papildomą dedamąją prie gamtinių dujų kainos.

Atkreiptinas dėmesys, kad, priėmus įstatymo pakeitimą smarkiai tikėtinas neigiamas poveikis UAB „Ignitis grupė“ veiklos rezultatams, kredito reitingo ir skolinimosi potencialui. Atkreiptinas dėmesys, kad šiuo metu UAB „Ignitis“ yra pradėjusi derybas su Equinor ASA dėl sutarties sąlygų pakeitimo. Paskirtojo tiekėjo vertinimais ir skaičiavimais nepavykus susitarti su Equinor ASA ir įsigaliojus Įstatymo projektu siūlomoms nuostatomis, paskirtasis tiekėjas dėl to per 2021–2024 m. laikotarpį apytiksliai galimai patirtų apie 52–60 mln. eurų finansinio nuostolio, t. y. 13–15 mln. per metus.

Projekto esmė:

Nustatyti, kad nuo 2021 m. sausio 1 d. pagrįstomis paskirtojo tiekėjo sąnaudomis bus laikomas ne didesnis kaip 10 procentų skirtumas tarp paskirtojo tiekėjo už SGD terminalo būtinąjo kiekio įsigijimą mokėtinos kainos ir vidutinės gamtinių dujų importo į Lietuvos Respubliką kainos.

Derinimas – Įstatymo projektas pateiktas išvadoms gauti Ekonomikos ir inovacijų ministerijai, Finansų ministerijai, Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybai, Teisingumo ministerijai, Valstybinei energetikos reguliavimo tarybai, Valstybinei vartotojų teisių apsaugos tarnybai, Lietuvos pramonininkų konfederacijai, Lietuvos verslo konfederacijai, AB „Amber Grid“, AB „Klaipėdos nafta“ ir UAB „Ignitis“. Pastabas ir pasiūlymus pateikė Finansų ministerija, Valstybinė energetikos reguliavimo taryba, UAB „Ignitis“ ir AB „Ignitis Grupė“. Pastabos, į kurias nebuvo atsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, įvertintos pridedamoje derinimo pažymoje.

Pagrindinės institucijų pastabos:

- VERT, atsižvelgdama į tai, kad šiuo įstatymo pakeitimu UAB „Ignitis“ gali prisiimti iki 20 mln. Eur siekiančius įsipareigojimus, atkreipia dėmesį, kad UAB „Ignitis“ vykdo ir kitas reguliuojamas veiklas, kurių užtikrinimui svarbus finansinis stabilumas ir įmonės pajėgumas vykdyti įsipareigojimus, todėl siūlo įvertinti, ar terminas 2021 m. sausio 1 d. nėra per trumpas pasiruošti pokyčiams ir ar neturės neigiamų padarinių Bendrovės vartotojams.
- Finansų ministerija mano, kad paskirtojo tiekėjo reglamentavimo pakeitimo priėmimas sukeltų neigiamas finansines pasekmes UAB „Ignitis“ veiklai, ko pasekoje kiltų likvidumo problemos ne tik paskirtojo tiekėjo veiklos vykdymui, bei ir kitų šios įmonės vykdomų veiklų – elektros visuomeninio ir nepriklausomo tiekimo veiklos tęstinumui; (ii) siūlomų teisės aktų pakeitimų pasekmės atsilieptų ir visos AB „Ignitis grupė“ veiklos tvarumui (grupės vertės sumažėjimas, bendrovės investuotojų tikėtinos pretenzijos ir valstybės sprendimų ginčijimas), bei siūlo, kol nebus baigtos šiuo metu pradėtos UAB „Ignitis“ derybos su Equinor ASA Įstatymo projekto nesvarstyti.
- UAB „Ignitis“ ir AB „Ignitis“ grupė:
 - Teigia, kad projektu pažeidžiami UAB „Ignitis“ teisėti lūkesčiai. UAB „Ignitis“, vykdydama visuotinės ekonominės svarbos paslaugą ir dėl to sudarydama SGD tiekimo sutartį bei jos pakeitimą, kuriam buvo pritarta Vyriausybės protokoliniu nutarimu, turi pagrįstą bei teisėtą lūkestį, kad valstybė, kaip visuotinės ekonominės svarbos paslaugos užsakovas, užtikrins ir laikysis įstatymu prisiimtų įsipareigojimų dėl SGD terminalo būtinąjo kiekio tiekimo pagrįstų sąnaudų visiško kompensavimo visą paskirtojo tiekimo laikotarpį, t. y. iki 2024 metų pabaigos. Be to, ne UAB „Ignitis“, bet SGDTĮ ir jį įgyvendinančius teisės aktus priėmusios ir derinusios institucijos nustatė paskirtojo tiekimo veiklos apimtį, modelį bei kompensavimo faktą ir tvarką, todėl atitinkamai tikimasi, kad prisiimtų įsipareigojimų turi būti laikomasi, o jei nuo jų bus nukrypta, tai bus daroma teisėtu būdu ir UAB „Ignitis“ dėl to bus teisingai kompensuota.
 - Teikiamas SGDTĮ pakeitimas prieštarauja pačiam visuotinės ekonominės svarbos paslaugos vykdymo principui. Nėra pateikta objektyvių duomenų bei teisinio pagrindimo, kodėl pasirinkta būtent 10 procentų skirtumas tarp paskirtojo tiekėjo už SGD terminalo būtinąjo kiekio įsigijimą mokėtinos kainos ir vidutinės dujų importo į Lietuvos Respubliką kainos.

- Nustačius tokį reguliavimą, paskirtasis tiekėjas kasmet patirtų apie 13-15 mln. eurų nuostolio, iš viso iki 2024 m. pabaigos - 60 mln. Eur nuostolių, o kilus sunkumų bendrovei užtikrinti veiklos tęstinumą, kyla reali rizika nacionalinio saugumo tikslams energetikos srityje.
- Taip pat ne tik UAB „Ignitis“, bet ir AB „Ignitis grupė“ susidurtų su finansinėmis problemomis, kas taip pat reikštų, kad AB „Ignitis grupė“ neturėtų galimybių įgyvendinti savo dividendų mokėjimo politikoje numatytų tikslų, kas turėtų tiesioginę neigiamą įtaką ne tik pagrindiniam akcininkui (Finansų ministerijai), bet ir smulkiesiems akcininkams, kurių šiuo metu grupė turi beveik 7 000.
- Pateikto įstatymo projekto svarstymas (o juo labiau – priėmimas) Vyriausybėje tiesiogiai neigiamai įtakotų šiuo metu vykstančių derybų tarp UAB „Ignitis“ grupė ir Equinor ASA eigą.

Atitiktis Vyriausybės programai: projektas iš dalies prisideda prie tiesiogiai Vyriausybės programos 5.2.3. darbo „Klaipėdos SGD infrastruktūros išlaikymo sąnaudų optimizavimas ir terminalo veiklos po 2024 m. užtikrinimas“ įgyvendinimo.

Dalykinio vertinimo išvada:

Atsižvelgiant į tai, kad didžioji dalis pateiktų pastabų įstatymo projektui yra vienaip ar kitaip pagrįstos, taip pat įvertinus galimus bendrovių nuostolius, riziką dėl UAB „Ignitis“ vykdomų strateginės reikšmės projektų, bei atsižvelgiant į tai, kad šiuo metu vykdomos derybos su Equinor ASA dėl sutarties sąlygų pakeitimo, bei į tai, kad, AB „Ignitis grupė“ dėl patirtų nuostolių svarstytų galimybę priimtus sprendimus ginčyti Lietuvos Respublikos teismuose bei siekti žalos atlyginimo, siūlytina:

1. svarstyti numatyti vėlesnę nei 2021 m. sausio 1 d. pakeitimo įsigaliojimo datą, ir tą laikotarpį išnaudoti visų aplinkybių ir pasekmių įvertinimui kartu su pagrindiniu bendrovės akcininku, įskaitant, bet neapsiribojant rizikų valdymo planu scenarijui, jei dėl siūlomo reglamentavimo įgyvendinimo UAB „Ignitis“ finansiniai nuostoliai iš esmės įtakotų bendrovės galimybes tinkamai vykdyti tiek paskirtojo tiekėjo funkcijas, tiek elektros visuomeninio ir nepriklausomo tiekėjo veiklą.
2. pateikti aiškų pagrindimą, kokias kriterijais ir skaičiavimais vadovaujantis buvo nustatytas būtent 10 proc. kompensuojamasis skirtumas tarp paskirtojo tiekėjo už SGD terminalo būtinąjį kiekį įsigijimą mokėtinos kainos ir vidutinės rinkos kainos.

Siūlytina nutarimo projektą svarstyti Vyriausybės posėdyje, prieš tai apsvarsčius tarpinstituciniame pasitarime.

Patarėja

Šarūnė Navickaitė-Dulaitienė